

Amerika'ya giden mozaikler — Aydın Dikmen tarafından Kıbrıs Karpas Yarımadası'nın ucundaki Boltaşlı köyündeki Kanakarya Kilisesi'nden sökülüp kaçırılan ve daha sonra Bayan Peg Goldberg'e satılan mozaiklerden bazıları yukarıda. Soldaki mozaik Bayan Goldberg'in elindeki Aziz Matthew mozaığı. Sağdaki ise bir başka aziz. Söz konusu mozaiklerin kaderi 30 mayısta görülecek davanın sonucuna göre belirlenecek.

Çalınan tarih nasıl satıldı?

Kuzey Kıbrıs'taki Kanakarya Kilisesi'nin eşî bulunmaz mozaiklerinin satışına aracılık edenlerin arasında Avusturya İmparatoru'nun torununun torunu da var.

Mozaikleri satın alan ABD'li Bayan Peg Goldberg ile mozaikleri Kıbrıs'tan kaçıran Aydın Dikmen, Cenevre yakınlarında buluştu. Buluşmada, daha önce ünlü ressam Chagall'ın imzasını taklit etmekten hapis yatan Hollandalı aracı Michel van Rijn de hazır bulundu.

Mozaikleri ABD'de Getty Müzesi'ne 20 milyon dolara satmak isteyen Bayan Goldberg'e imparator Franz-Josef'in torununun torunu ile ABD'li Beyaz Saray eski danışmanlarından bir kişi yardımcı oldu.

Kanakarya mozaiklerinin Kuzey'e değil de Güney Kıbrıs'a iadesiyle ilgili dava 30 mayısta sonuçlanacak.

ÖZGEN ACAR

NEW YORK

— Dünyanın en önemli üç kilise mozağinden biri olarak kabul edilen Kuzey Kıbrıs'taki Kanakarya Kilisesi mozaiklerinin sökülükten sonra kaçırılıp Amerika'da satılması olayına adı karışan bazı kişilerin ayrıca değişik "sahtecilik" suçlarından dolayı yargılandıkları belirlendi.

Mozaiklerin Kıbrıs'tan yasal yollarla çıktığını anlatmak amacıyla düzenlenen "Başbakan Osman Örek imzalı" belgenin yanı sıra mozaikleri Münih'te pazarlayan Aydın Dikmen'in imzaladığı öteki belgelerdeki bilgilerin de yalan olduğunu daha önce açıklamıştık.

Dikmen adına bu mozaiklerin pazarlanmasında önemli rol oynayan Hollandalı maceraperest ve sanat eserleri tüccarı Michel van Rijn'in de "sahtekârlık" suçunu saptadık.

Paris'teki Interpol yetkililerinin-

(Arkası Sa. 12, Sü. 3'te)

Mozaikleri satın alıp ABD'ye götürülen Goldberg.

gelişmeler karşına ayrıca çok değişik olaylar çıkardı. Bu olayları bu dizide açıklamaya çalışacağım. Ancak Houston ile ilgili ikinci açıklamam için her halde aradan en az bir yıl geçmesi gerekecek. Kukla Nikos Samson, Atina'daki albaylar cuntası adına Kıbrıs'ta Makaryos'u devirmeseydi bu dizi hiçbir zaman yazılmayacak ve hiçbir zaman ABD'nin Indianapolis kentinde uluslararası nitelikte bir mahkeme açılmayacaktı. Bugün yabancı basında "1974 Türk işgalinden sonra"ki durumdan söz ediliyor. 1974 olaylarını hiç kimse anımsamıyor. Çünkü aradan yaklaşık bir kuşaklık ömür geçti. Herkes, "Adada kültürel ve tarihsel mirasa yönelik her türlü yağma, barbarlık, vandalizm, tahribat Kıbrıs'ın Türk Ordusu'nca işgalinden sonra başladı" kanısını taşıyor.

Ada fiili olarak ikiye bölündüğünde güneyden kaçan Türkler ya da güneye kaçarken Rumlar en değerli varlıklarını geride bırakıyorlardı. Tüm savaşlarda görülen karşılıklı yağma burada da yaşanıyordu. 1974 sıcak yazında Rumlar camilerdeki değerli halıları, Türkler kiliselerdeki değerli eşyayı yağmalyorlardı.

Tıpkı 2. Dünya Savaşı'nda Paris'i soyan Almanlar, Berlin Müzesi'ndeki Truva eserlerini kaçırarak Ruslar ya da pek çok tablo ile birlikte Weimer Müzesi'ndeki Albrecht Dürer'in resimlerini yürüten Amerikan askerleri gibi... Üstelik Türk askeri Kıbrıs'ta bu olaylara karışmamış, halk kendi içinde bunları yaşamıştı.

Batının çifte standardı

Bugün, en çok paraya ve olağanüstü güvenlik önlemlerine sahip Amerikan müzeleri dahi soyulmaktadır. Bu için bir işgal ile ilgili yoktur. Bu iş, çebe girebilecek sadece "üç beş kuruş" ile değil "3-5 milyon dolarlık hayallerin neden olduğu macera tutkusunu" ile açıklanabilir.

Dolayısıyla bugün Kuzey Kıbrıs'ta kiliselerin duvar resimleri (freskler), mozaikler, tahta üzerine dinsel resimler (ikonalar), ya da toprak altından çıkan eserlerin yanı sıra İkinci Selim'in kılıcı ya da öteki Osmanlı fermanları çalınıyorsa bunun altında yatan tema "macera" ve "para"dan başka bir şey değildir.

Kıbrıs'ta görev yapan bazı Amerikan Büyükelçileri, B.M. yüksek düzey diplomatları dahi adada gizlice eski eser satın alıp "diplomatik dokunulmazlık" zırhının altında kaçakçılık yapıyorlarsa, olaya başka açıdan bakmak gerekir. Bu dizide bu adları da açıklamaya çalışacağım.

B.M.'nin önemli bir kültür örgütü olan UNESCO, Kuzey Kıbrıs üzerinde baskı yapıp kültürel ve tarihsel mirası denetlemek istemektedir. Ne garip bir çelişki? Bir yandan KKTC'yi tanımayacak ve ondan sonra denetlemeye kalkışacak...

Bütçenden tonlarca doları sadece Güneyden eserlerinin korunması ve onarımı için ayırıp zengin Rum yönetimine verecek. Öte yandan, eski eser satın alım bütçesi sadece 1.000 (evet bin) dolar, onarım, bekçi, kazı, personel, müze aydınlatması, akaryakıt, kırtasiye ve haberleşme için ancak toplam 40 bin dolar ayırabilen küçük ve fakir bir ülkeye bir kuruş vermemekle kalmayıp "Ben seni tanıtmıyorum, ama illa da seni denetleyeceğim" diye tutturacak. Ne verdin ki neyi denetleyeceksin?

belgesini" verenler mi?

Açıklanacak "hassas" bazı konuların, ilgililere bir ders olması amacıyla bu dizi hazırlandı. Amacımız, bundan sonra Türkiye'den "KARUN'UN HAZİNESİ"nin ya da Elmalı'dan "YÜZYILIN DEFİNESİ"nin kaçırılmasında tuttuğumuz yoldan farksızdır...

Bu arada, olayların bir numarası kahramanı Aydın Dikmen sağda solda "benim kendisinin yakını olduğumdan, 1968'de Konya'da evinde yemek yiyip bugün nankörlük yaptığımdan" söz ediyormuş. Kendisini hayatında bir saniye bile görmedim. Kendisiyle konuşmak için New York'tan İzmir'e gittiğimde o Münih'teki antika işinin başına gelmiş, ben Münih'e gittiğimde o Aliaga'daki tersanesine dönmüştü. Ne yazık ki kendisi ile karşılaşamadım. Oysa bana anlatacak pek çok sırları olabilirdi.

Bu arada İzmir Büromuzun değerli elemanı Mustafa Balbay'a da "Koç'lar, Sabancı'lar, Ayşegül Nadir'ler ile neden uğraşmıyorsunuz? Onlar da koleksiyoncu... ben de..." demiş ve eklemiş: "O arkadaşın (yani ben) tarihi değerdeki sikke koleksiyonunu Yunanlılara peşkeş çektiğini neden yazmıyorsunuz?"

Daha önce de yazmıştım... Türkiye'nin eski eser alanındaki önemli sorunlarından biri özel koleksiyonculuğun gelişmemiş olmasıdır. Keşke, Aydın Dikmen'in sözünü ettiği bu kişilere yüzlerce daha eklense de kültürel ve tarihsel mirasımız dışarıya kaçmaktan kurtulsun...

Dikmen'in koleksiyonculuğuna gelince... Kendisi Balbay'a yanlış bilgi vermiş. Her şeyin başında Dikmen'in, koleksiyoncu belgesi alabilmesi için savcılıktan "sabıkasız" olduğuna ilişkin bir belge sağlaması gerekir. Böyle bir belge alamadığı için Konya'da sözü edilen koleksiyon "Coco" diye bilinen Romen asıllı, Türk vatandaşları eşi Constance Dikmen adına kayıtlıdır. Bu koleksiyonla ilgili başka açıklamalarımız da bu dizide yer alacaktır.

Bir koleksiyonum olduğu doğrudur. Yurtdışında yaşadığım için yıllardır bir müzemizin emanetindedir. Sayın Dikmen'e bir teklifim var. Bem tüm koleksiyonumu ve tüm maddi varlığımı en yakın müzeye bağışlayayım. Kendisi de Avrupa'da sakladığı -adresi ben de olan- deposundaki ikona, fresk, mozaik, neolitik eserleri, taş mühürleri, hatta sahte eserleri ve bugüne kadar bu işten yaptığı serveti o da Konya müzesine bağışlasın.

Konyalılar, ayrıca Dikmen'in gazetecilere dediği "babasından kendisine çil çil 1.000 adet sarı altın kaldığı" masasına çok gülmüyorlar. Biz yapabileceğimizin, kaçınılabileceğimizin altına imzamızı koyarız.

Bu diziye-katkısı olanları yine açıklamıyorum. Kendilerine yardım ve katkılarından dolayı teşekkür ediyorum. Onlar kendilerinin kim olduklarını çok iyi bilirler.

Bu arada, İngiltere'de yayımlanan The Independent Gazetesi'nin Sanat Piyasası yazarı, değerli meslektaş Bayan Geraldin Norman'ın işbirliği olmasaydı, bu yazıdaki bazı gerçekler ortaya çıkmayabilirdi. Kendisine zincirin halkalarının tamamlanmasında gösterdiği yardımdan dolayı teşekkür ederim.

ÖZGEN ACAR / New York

Çalınan tarih nasıl satıldı?

(Başarafa 1. Sayfada)

den aldığımız bilgiye göre Michel van Rijn'in, ünlü Rus ressamı Chagall'ın imzasını bir tabloda taklit ettiği ve benzeri suçlar işlediği için gıyabında Fransız mahkemesince yargılanarak "sahtekârlık" suçundan hüküm giydiği ortaya çıktı.

Michel van Rijn, İspanya'da bu suçtan dolayı iki ay hapiste yatarak Fransız hükümetinin isteği üzerine geri verildi.

Michel van Rijn'in önümüzdeki günlerde Aydın Dikmen'in de karıştığı tüm kaçakçılık ve sahtecilik olaylarını içeren "Mirage-Serap" adıyla bir kitap yayımladıktan sonra "hayatını korumak amacıyla bir süre ortadan kaybolacağı ve o ana kadar bir Yugoslav goril kiralandığını" bildiriliyor.

Öte yandan, ABD'nin Indianapolis kentinde devlet memurluğundan ayrılıp sanat eserleri ticaretine başlayan ve eski eserlerden anlamayan Bayan Peg Goldberg'in (50) "bir sahte resim satışı"ndan dolayı yargılanmakta olduğunu da saptadık.

Sahte Rembrandt

Bayan Goldberg, geçen yıl nisan ayında, ünlü ressam Rembrandt'ın bir eskizini Amerikalı bir doktora sattı. Bir süre sonra alıcı doktor "resmin sahte olduğunu" gerekçesiyle Goldberg'i dava etti. "Resmin sahte olduğunu bilmediğini" öne süren Goldberg'in davası yerel mahkemede sürüyor.

Indianapolis Federal Mahkemesi'nin mozaikler hakkında 30 mayısta vereceği karar yaklaştıkça tarafların el altından basına sızdırdıkları bilgi ve belgelerin ışığında Dikmen'in mozaikleri nasıl pazarladığı da aydınlığa kavuşuyor.

Tarafların açıklamalarına göre Aydın Dikmen, Türkiye'nin yanı sıra Kıbrıs'tan kaçırılan fresk ve ikonaları pazarlamakta, ayrıca bu mozaiklere de müşteri aramaktadır. Ancak her konuştugu aracı kendisinden bu mozaiklerin yasalığı hakkında resmi belge istediğinden Dikmen bunları bir türlü pazarlayamamaktadır.

Modigliani de sahte

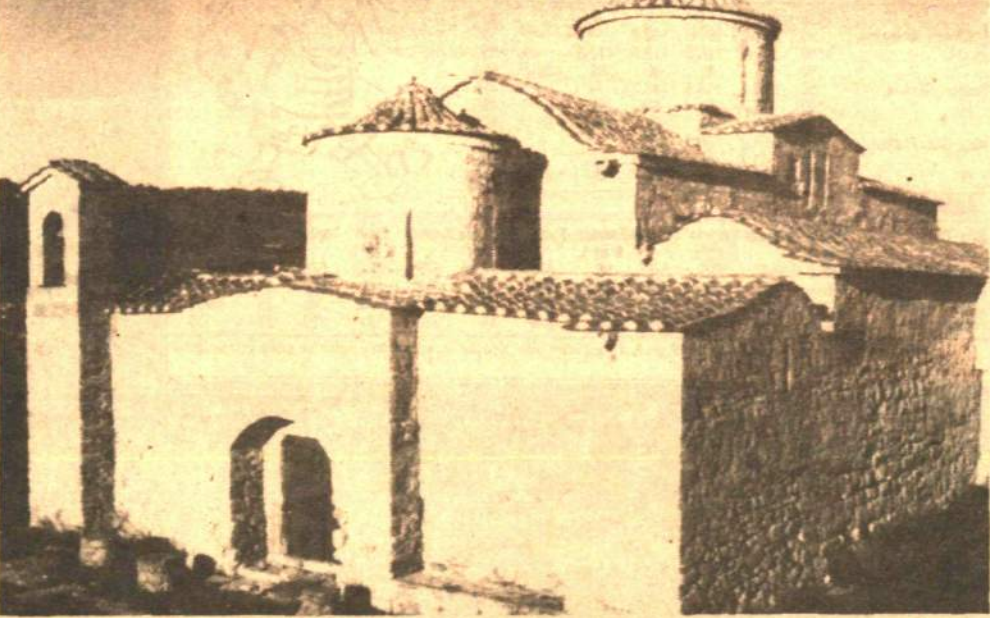
Bu arada, Bayan Goldberg 1986 yılında "erken Hristiyanlık dönemine ait ve görülmemiş nefasette bazı sanat eserlerinin varlığını" ilk kez hemşerisi ve bir sanat eserleri tüccarı olan Robert E. Fitzgerald'dan öğrenir.

Aradan iki yıl geçer ve bazı tablolar almak amacıyla iki hemşeri meslektaş Amsterdam'a giderler. Bayan Goldberg'in çantasında 5.5 milyon dolarlık "banka teminat mektubu" bulunmaktadır. Amacı ünlü ressam Modigliani'nin bir resmini almaktır. Garip bir rastlantı bu resim de sahte çıkacak ve Bayan Goldberg'in çantasında 5.5 milyon dolarlık bir kredi olduğu halde Avrupa'da alabilecek bir şey bulamayacaktır.

Bunun üzerine Fitzgerald, kendisine "hâlâ söz konusu Hristiyanlık resimlerine ilgi duyup duymadığını" sorar.

Aldığı olumlu yanıt üzerine "Bu mükemmel, olağanüstü eserlerle bir bağlantısı olan kişiyle kendisini tanıştırmak istediğini" söyler ve az önce sözünü ettiğimiz Chagall olayının sahtecisi Michel van Rijn ile bir öğle yemeğinde

Bu kiliseden çalındı

Bu kiliseden çalındı — Karpas yarımadasının ucundaki Boltaşlı köyünde bulunan Karakaya kilisesi, son yılların en büyük tarih soygununa sahne oldu.

kendilerini bir araya getirir.

"Chagall" olayının kahramanı, "Rembrandt" olayının kahramanına mozaiklerin resimlerini gösterdiğinde Bayan Goldberg "ilk görüşte aşık olduğunu" açıklayacaktır.

Van Rijn, Goldberg'e mozaiklerin gerçek sahibinin "Kıbrıs'ın resmi bir arkeoloğu" olan Aydın Dikmen'e ait olduğunu söyler ve çıkarıp bazı belgeler gösterir.

Goldberg'in daha sonra mahkemeye verdiği ifadesine göre van Rijn kendisine "Bu mozaikleri Aydın Dikmen'in Kuzey Kıbrıs'ta bir kilisenin molozları arasında bulduğunu" da söylemiştir.

Bu arada Dikmen'in sağladığı "Başbakan Osman Örek imzalı" sahte belge ve Kıbrıs'ta "Gokloney's Cash and Co" adlı bir firmanın yine sahte olan 20 Haziran 1979 tarihli satış faturası ile acele antika tüccarı Bayan Goldberg ikna edilir.

Cenevre'de zirve

Garip bir rastlantı, adları değişik "sahtekârlık" olaylarına karışmış üç kişi Dikmen, van Rijn ve Goldberg 4 Temmuz 1988'de Cenevre Havaalanı'nın çevresinde bir yerde mozaikleri görmek üzere bir araya gelirler. Van Rijn'in aracılığı ile dört mozaik Goldberg'e 1.2 milyon dolara satılır.

Bu satın alma işleminden önce Bayan Goldberg ile van Rijn arasındaki bir başka anlaşmadan Dikmen'in galiba bilgisi yok. Bu anlaşmaya göre Bayan Goldberg, bu mozaikleri alıp Amerika'da sattığı takdirde van Rijn'e kârdan yüzde 25 komisyon verecektir.

Daha sonra Bayan Goldberg'in dört mozaik için Getty Müzesi'nden "20 milyon dolar" istediği düşünülecek olursa van Rijn'in bu işteki kazancı, en azından 3-4 milyon dolar olacaktı ki bu işte tüm riski yüklenen Dikmen ancak 1.2 milyon dolarla cırac çıkarılacaktı. Kaldı ki bu satıştan Dikmen, van Rijn'a ayrıca bir komisyon da vermiş olmalıydı.

Goldberg'in avukatları, kendilerine verilen belgelerin sağlıklı olup olmadığını araştırma yoluna gitme yerine, mozaiklerin "satış

geçmişini" anlamak üzere aralarında dedikleri doğrusu- Türkiye gümrükleri de dahil ilgili bazı ülkelere ve UNESCO'ya mektup yazıyor ve gelen yanıtlardan sakıncalı bir durum olmadığının anlaşılması üzerine bu satın alma işini gerçekleştiriyorlardı.

Bayan Goldberg, dört mozaiki satın aldıktan sonra, İsviçre'de ünlü bir müzayede salonundan ayrılarak Cenevre'de kendi adına bir sanat galerisi ve müzayede salonu açma hazırlığında olan Arşidük Geza von Habsburg ile temasa geçer.

Ünlü Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Josef'in torununun torunu olan Dr. von Habsburg'dan Bayan Goldberg mozaiklerin satışında yardımcı olmasını ister. Bu imparatorluk yaşamış olsaydı Dr. von Habsburg bugün imparatordu...

Türkiye Cumhuriyeti'nin savunma bütçesi kadar mali gücü olan, Los Angeles yakınındaki Paul Getty Müzesi ile temasa geçen Dr. von Habsburg "mozaiklerin fiyatının 20 milyon dolar (yaklaşık 40 milyar lira) olduğunu" bildirir.

Müzenin yetkilisi Dr. Marion True'nin 30 martta federal mahkemeye sunulan ifadesinde ise

olay şöyle özetlenir:

"Dr. Geza von Habsburg 19 ekimde beni telefonla aradı. Kıbrıs Kanakarya Kilisesi'nin 6. yy mozaiklerine ilgi duyup duymadığımı sordu. Aynı gün kendisi, satılmak istenen parçaların resimleri ile kilisenin mozaikleri hakkında yazılmış bir makaleyi bana faksлады.

Bunun üzerine Dr. Karaghiorgis ile hemen temasa geçerek Kanakarya mozaiklerinin satılmak istendiğini söyledim. Kendisinin bunların kiliseden sökülerek yasadışı yollardan Kıbrıs'tan kaçırıldığını öğrendim.

Bundan sonra bir başka aracı olan Bayan Barbara Divver'den aynı nitelikli bir mektup aldım ve kendisine Kıbrıs'tan verilen bilgileri aktardım.

13 ocakta ise kendisinin Bayan Peg Goldberg olduğunu söyleyen bir kişi telefonla arayıp Bayan Divver'in mektubundan söz etti."

Dr. von Habsburg bu gelişmelerden sonra Bayan Goldberg'e "En iyisi sen zengin bir müşteri bul. Bunu Kıbrıslılara bağışlasın ve vergisinden düşsün, sen de bu işten kurtul..." dediğini açıklayacaktır.

Ancak Bayan Goldberg aralarında böyle bir konuşma geçme-

diğini söyleyecek ve ilk iş olarak hemen daha önce Beyaz Saray'da danışman olarak çalışmış ve daha sonra ABD Gümrükleri Genel Müdür Yardımcılığı yapmış Lois E. Gerig ile bir anlaşma yapacaktır.

Gerig, mozaikleri kurtarmak için ilk iş olarak yerel gümrük yetkililerinden bunların "ABD'ye yasal olarak girdiğini gösteren bir belge almak için" girişim yapar. Bürokrasinin ağır işlemesi üzerine Gerig, uçağa atlayıp soluğu doğrudan Washington'da eski patronu Gümrükler Genel Müdürü William Raab'ın odasında alır.

Raab, Goldberg'in istediği gibi olmasa bile, istediğine yakın bir belgeyi Gerig'e verir. Bir kopyası da bende bulunan mektubunda Raab, Bayan Goldberg'e, "bize verilen belgelere göre" kaydıyla, Kıbrıs'tan gelen mozaiklerin "ABD'ye gümrük mevzuatına uygun bir biçimde girdiğini" bildirir.

Ancak Kıbrıs Rum yönetiminin avukatları Indianapolis'te federal mahkemede Bayan Goldberg aleyhinde dava açıp mozaikleri geri istediğinde Raab'ın bu mektubunu mahkeme kabul etmeyecek ve 29 mart tarihinde verdiği bir ara kararla Goldberg'in bu mozaikleri 90 gün süre ile satmaması için ihtiyati tedbir kararı uygulayacaktır.

Bu karar üzerine ABD gümrüklerinin bir sözcüsü "Raab'ın yazdığı mektubun artık geçersiz olduğunu ve bu konuda dosyanın son gelişmelerin ışığında yeniden açıldığını" söyleyecektir.

Federal mahkeme 30 mayısta mozaikler hakkında bir karar alacaktır. Bu konuda Amerikalı avukatlarla hazırlıklara yardımcı olmak üzere Kıbrıslı Rum avukat ve eski eser uzmanlarından oluşan bir heyet Washington'a gelerek çalışmalarına başlamış bulunmaktadır. KKTC Başbakanlığı yaptığı bir açıklamada "Mozaiklerin Kuzey Kıbrıs'tan kaçırıldığı için bunların KKTC'ye verilmesi gerektiğini" bildirmekte ve "gerekirse mahkemede KKTC'nin haklarını gözetmek üzere bir avukatla temasa geçilmesi için New York'taki KKTC temsilcilğine talimat verildiğini" söylemekle yetinmektedir.

YARIN: Dr. Karaghiorgis'in rolü